

Tāiki E!

Tāngaiti 2
Haratua 2020

**He Kararehe Hārakiraki
He Mahi Ngahau
He Pangā
He Meka Miharo
Ngā Hau e 4
He Tohu Tao**

Kararehe Hārakiraki

Te Rēwera Pūtaratara

Noho ai tēnei mokomoko i te koraha nui o Ahitereiria, he wāhi tino maroke. Me whai wai te mokomoko nei kia ora tonu ai (pēnei i te nuinga o ngā kararehe!). Me pēhea ia e ora tonu ai i te wāhi maroke?

- ▶ He kiri kohi wai tōna!
- ▶ He unahi ūna, pērā i ngā ika!
- ▶ Ka ngote wai mā ngā hāwai i ūna unahi, kātahi ka rere ki tōna waha, ā, ka inumia!

Te Ōkiha Haunga

Noho ai tēnei momo ōkiha ki ngā whenua e tata ana ki Te Pito Raki! Kua tapaina ko te ōkiha haunga nā tōna tino haunga. He tohu tēnei ki ētahi atu kararehe, nōna taua takiwā. Me pēhea ia kia noho i te wāhi makariri?

- ▶ He roroa, he mātotoru ūna huruhuru.
- ▶ He huruhuru hākaro ūna! Pērā i te ngongo wai!
- ▶ Ko ūna huruhuru me te hau kei roto e noho ai hei kākahu whakamahana mōna.

Te Ai-ai

Noho ai tēnei kararehe moeao i Madagascar. He taringa nunui ōna, he karu whetē, me tētahi matimati roa! Mō te aha tēnei matimati?

- ▶ Ka pātōtō ki te rākau mā tōna matimati roa, ka rangona kei hea ngā ngārara o roto.
- ▶ Kātahi ka pokaina te rākau, ka tīkarokaro ki tōna matimati roa, ka mau he ngārara - namunamuā!

Te Kākāpō

Nō Aotearoa tonu tēnei momo manu, ā, kātahi te manu rerekē ko tēnei!

- ▶ Ko te kākāpō te kākā taumaha rawa o te ao. Huri te ao, ko ia anake te kākā kāore e taea te rere.
- ▶ He rerekē anō hoki nā te mea he manu moeao ia!
- ▶ He tino taonga ki a tātou, ā, he momo tata korehāhā - he ruarua noa iho ngā kākāpō i ēnei rā.

He Mahi Ngahau Kararehe Hārakiraki

Kimihiā ngā tohu nei:

Tirohia te whārangi 12 mō ngā whakautu.

He Pangā

Kimihia ngā
rerekētanga e whītu.

1

2

Meka Mīharo

**E whai ake nei ngā meka mīharo
10 mō ngā kararehe hārakiraki!**

Neke atu
i te 350 ngā
momo kākā
o te ao.

Ko te
maumaharatanga
o te ngeru he 1000
nui ake te kaha i tō
te iPapa2.

Ka taea e te toroa
te tiu me te kore
aroarowhaki mō
ngā hāora e hia
kē nei.

Ko te hanganga o ngā
huruhuru manu he
ōrite ki te hanganga
o ngā maikuku
o te tangata.

Ka taea e te tuatara
te kuku hā roa ake i
te kotahi hāora.

Ko ētahi
nākahī roa
ka tipu roa ake
i ngā taraka
patuahi.

Rangona ai
te tangi a te
kākāpō tawhiti
atu i te rima
kiromita.

He whā kaha
ake te ngau a te
korokotaera
i tō te raiona.

Ka taea
e ētahi
wheke te
huaki tiā.

Ka taea e te
korokotaera
te kake rākau.

Ngā Hau e 4

He aha tērā e rapirapi
mai rā i te kūaha?

Tēnā koe, e papi!
Kua ngaro koe?

Tō hāneanea
hoki ... KTK!

Te āhua nei kua
werohia tōna wae.

Au, au, auuuu ...

Me kimi e tātou
tōna kāinga.

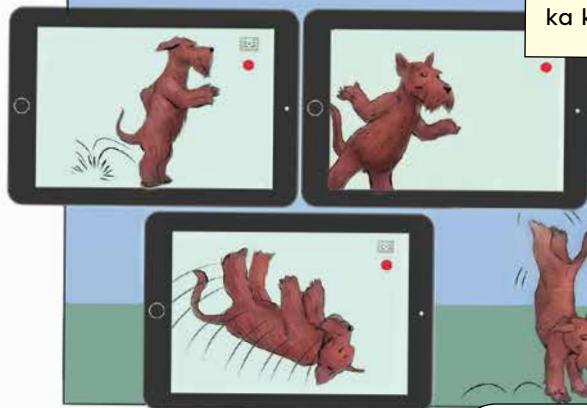
Mā mātou ngā pānui
e whakairi i te tiriti.

Homai kia
rima, papi.

He kurī
mātou koe!

Me tuku atu ki te ipurangi,
ka kitea pea e ūna kaitiaki.

Kua ngaro i a koe tēnei kurī?

Tautiamu 77:
Tihihīhi, te hārakiraki hoki o te kurī rā!

Kötiruporuotu09:
Kātahi te kurī autaia ko terā.

Pükana 123:
Ānana, koirā tā mātou kuri, ko Monty.

Ngāhaue4:
Tēna koe Pükana123. E tatari ana a Monty ki a koe.

Nē, ko Monty koe?

Au, au, au!

Tēnā koutou mō koutou i manaaki i a Monty. Ko wai kei te pīrangī aihihikirīmi?

He Tohu Tao

He Pihikete Kararehe

Ngā kai whakauru

Ngā kai maroke

- Kia 1 ½ ngā kapu parāoa puehu
- Kia 1 te pune iti pēkena paura
- Kia 1/2 te pune iti tote
- Kia 1/2 te pune iti hinamona
- Kia 1/8 te pune iti whana raho
- Kia 1/8 te pune iti kiri kōpī

Mō te hukahuka

- Kia 1 te kapu puehu huka
- Kia 2 ngā hēki mā
- Kia 1 te kōpata tae
- He ruirui raumano

Ngā kai mākū

- Kia 1 ½ ngā poronga pata (12 ngā pune nui)
- Kia 1 te kapu huka
- Kia 1 te hēki
- Kia 1 ½ ngā pune iti mīere
- Kia ½ te pune iti wanira

Ngā taputapu

- he pune nui
- he pune iti
- he kapu
- he oko
- he papa tapahi
- ngā tauira kararehe
- he naihi
- he pae tunu
- he pepa tunu

Ngā Tohutohu

1 Raua atu ngā kai maroke ki te oko, ka waiho ki te taha.

2 Kōroritia te pata, te huka me te mīere kia perehunga te āhua. Raua atu te hēki me te wanira, ka kōrori.

3 Raua atu ngā kai maroke ki te oko kai mākū, kōroritia kia whenumia katoatia hei pokenga. Poroa te pokenga ki ngā pōro e rua. Kirihoutia ngā pōro, raua atu ki te pouaka mātao mō te 1 hāora.

4 Tangohia ngā pōro pokenga, waiho mō te 5 mineti. Paurahia te raumanga ki te puehu parāoa. Kātahi ka rōrahia te pōro kia 3 henemita te mātotoru. Āta tapahia te pokenga mā ngā tauira kararehe.

5 Uhia te pae tunu ki te pepa tunu, kātahi, whakatakotoria ngā pokenga kararehe ki runga ake i te pae tunu. Raua atu ki rō umu kua whakamahanatia kētia ki te 180 te pāmahana. Tunua kia parauri te tae.

6 Raua atu te puehu huka, ngā hēki, te kōpata tae ki rōoko, kōrorihia kia kāpia rā anō te hanga. Purua ngā pihikete ki te oko. Kātahi ruirua ngā raumano ki runga i ngā pihikete.

Ngā Whakautu

Mahi Ngahau – mai i wh. 4–5

Kimihia Ngā Rerekētanga – mai i wh. 6

Tāiki E!

KAITUHI

Kristin Jerram (wh. 2 & 3)

KAITĀ PIKITIA

David Hamilton (cover, wh. 10 & 11)

Joseph Qiu (cover)

Shutterstock (cover, wh. 1, 2, 7)

Hussey whānau (cover, wh. 10 & 11)

Rob Suisted (wh. 3)

123RF (wh. 3)

Scott Pearson (wh. 4, 5 & 6)

Andrew Burden (wh. 8 & 9)

Mana tārua i tēnei tāngaiti © Te Tāhuhu o te Mātauranga 2020

Kua noho manatā tēnei moheni. Atu i ngā take pēnei i ngākoranga whaiaro, te rangahau, te arotake me te arohaehae mahi e whakaaetia ana i raro i te Copyright Act, kore rawa e tukuna kia tāia anō tētahi wāhangā o ngā kōrero nei, ahakoa te huarahi tā. Me mātuā tono whakaae ki te rōpū nāna te moheni i tā.

ISSN 2703-5069
Tāiki E! Tāngaiti 2, 2020

He mea whakaputa tēnei moheni mō
Te Tāhuhu o te Mātauranga e Huia
Pouaka Poutāpetā 12-280
Te Whanganui-a-Tara 6144
Aotearoa

TE TĀHUHU O TE MĀTAURANGA
MINISTRY OF EDUCATION

Te Kāwanatanga o Aotearoa

Hei tautoko tēnei rauemi i
Te Marautanga o Aotearoa

